

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania Z. P.

przeciwko [...] Zespołowi do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w B.

o ustalenie stopnia niepełnosprawności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń

Społecznych w dniu 20 września 2023 r.,

skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego we Włocławku z dnia 22 lipca 2022 r., sygn. akt IV Ua 30/20,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

2. przyznaje od Skarbu Państwa - Kasa Sądu Okręgowego we Włocławku na rzecz radcy prawnego A. K. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł, powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów pomocy prawnej udzielonej odwołującemu się z urzędu w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy we Włocławku, wyrokiem z dnia 22 lipca 2022 r., oddalił apelację Z. P. od wyroku Sądu Rejonowego we Włocławku z dnia 6 października 2020 r., oddalającego jego odwołanie od orzeczenia [...] Zespołu do Spraw Orzekania o Niepełnosprawności w B. z dnia 24 kwietnia 2019 r., który zaliczył wnioskodawcę do osób niepełnosprawnych w stopniu umiarkowanym na stałe, ustalając symbol niepełnosprawności jako 03-L, 09-M oraz zamieścił wskazanie dotyczące niezdolności do pracy, konieczności zaopatrzenia w przedmioty

ortopedyczne, środki pomocnicze oraz pomoce techniczne, ułatwiające funkcjonowanie danej osoby, wskazanie do korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji.

W imieniu ubezpieczonego skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik z urzędu, zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na jej oczywistą zasadność w zakresie uchybienia art. 232 zdanie 2 k.p.c. i art. 227 k.p.c., polegające na niedopuszczeniu z urzędu dowodu z przesłuchania świadków, w tym sąsiadów, na okoliczność, że pomagają skarżącemu zarówno w codziennych czynnościach, jak i w pełnieniu podstawowych ról społecznych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Pojęcie „oczywistego” naruszenia prawa należy do sfery obiektywnej i wymaga wykazania, że podniesione zarzuty naruszenia podstaw zaskarżenia były ewidentnie zasadne bez potrzeby dokonywania szczegółowej lub ponownej weryfikacji kontestowanego stanu faktycznego. Krótko mówiąc, zadaniem skarżącego jest wskazanie takiego uchybienia i przypisanie go do konkretnego przepisu prawa.

Skarżący tak rozumianego uchybienia nie wykazał. Po pierwsze Sąd Okręgowy uzupełnił postępowanie dowodowe o stosowne opinie biegłych właściwych dla pozostałych schorzeń ubezpieczonego. Po drugie, poszukiwanie oczywistości skargi kasacyjnej w płaszczyźnie oceny dowodów, nie daje obrazu oczywistego naruszenia prawa.

Ustawodawca zaś dokonuje szczegółowej charakterystyki zasad zaliczania do poszczególnych stopni niepełnosprawności. I tak, zgodnie z art. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 100), definiujący niepełnosprawność jako trwałą lub okresową niezdolność do wypełniania ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu,

w szczególności powodującą niezdolność do pracy. Ustawodawca charakteryzuje zatem niepełnosprawność za pomocą trzech elementów: 1) biologicznego (zdrowotnego) w postaci naruszenia sprawności organizmu, 2) społecznego, pojmowanego jako niezdolność do wypełniania ról społecznych i 3) ekonomicznego (zawodowego), będącego szczególną postacią niezdolności do wypełniania ról społecznych, jaką jest niezdolność do pracy (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2018 r., I UK 255/17, LEX nr 2508633), ale nie chodzi o niezdolność do pracy w rozumieniu art. 12 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291), lecz jako niezdolność do wykonywania zatrudnienia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 20 sierpnia 2003 r., II UK 386/02, OSNP 2004 nr 12, poz. 213 oraz z dnia 28 stycznia 2004 r., OSNP 2004 nr 19, poz. 340).

Zgodnie z art. 4 ust. 2 ustawy o rehabilitacji osób niepełnosprawnych, do umiarkowanego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, niezdolną do pracy albo zdolną do pracy jedynie w warunkach pracy chronionej lub wymagającą czasowej lub częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych. Natomiast w myśl ust. 3 tego artykułu, do lekkiego stopnia niepełnosprawności zalicza się osobę o naruszonej sprawności organizmu, powodującej w sposób istotny obniżenie zdolności do wykonywania pracy, w porównaniu do zdolności, jaką wykazuje osoba o podobnych kwalifikacjach zawodowych z pełną sprawnością psychiczną i fizyczną, lub mająca ograniczenia w pełnieniu ról społecznych dające się kompensować przy pomocy wyposażenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze lub środki techniczne.

Jeśli zaś chodzi o umiarkowany stopień niepełnosprawności, to warunkiem zaliczenia do niego jest stopień naruszenia sprawności organizmu powodujący niezdolność do wykonywania zatrudnienia albo zdolność do jego wykonywania jedynie w warunkach pracy chronionej oraz konieczność pomocy innej osoby w celu pełnienia ról społecznych jako elementu uczestnictwa w życiu społecznym (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 marca 2014 r., II UK 360/13, LEX nr 1466628). Ostatnia, wymieniona przesłanka polega wyłącznie na konieczności zapewnienia pomocy (bez opieki) w celu pełnienia ról społecznych, przy czym

osoba niepełnosprawna w stopniu umiarkowanym nie jest również niezdolna do samodzielnej egzystencji.

Definicja pomocy została zawarta w § 29 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności (dalej rozporządzenie). Natomiast ustawodawca w rozporządzeniu tym na potrzeby orzekania o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności wprowadza pojęcia czasowej i częściowej pomocy w pełnieniu ról społecznych. Zgodnie z § 30 pkt 1 rozporządzenia czasowa pomoc w pełnieniu ról społecznych polega na konieczności udzielania pomocy, o której mowa w § 29 ust. 1 pkt 3, w okresach wynikających ze stanu zdrowia. Natomiast w myśl § 30 pkt 2 rozporządzenia, częściowa pomoc w pełnieniu ról społecznych oznacza wystąpienie co najmniej jednej okoliczności, o której mowa w § 29 ust. 1 pkt 3, a zatem wsparcie w czynnościach samoobsługowych lub w prowadzeniu gospodarstwa domowego, współdziałanie w procesie leczenia, rehabilitacji, edukacji oraz w pełnieniu ról społecznych właściwych dla każdego człowieka, zależnych od wieku, płci, czynników społecznych i kulturowych. Oznacza to, że chodzi o zdolność do pełnienia podstawowych ról społecznych, adekwatnych do cyklu życia danej osoby.

Dokonane przez Sąd Okręgowy mechanizmy wykładni prawa nie odbiegają od przedstawionego standardu. Należy również podnieść, że regulacja zawarta w zdaniu drugim art. 232 k.p.c., na którą powołuje się skarżący ma charakter wyjątkowy i nie może być stosowana w oderwaniu od zasady kontradiktoryjności i równości stron w procesie. Regułą bowiem jest, że inicjatywa dowodowa należy do stron i sąd nie jest uprawniony do wyręczenia ich w tym zakresie, albowiem w przeciwnym razie przyjąłby rolę ich pełnomocnika. Dopuszczenie dowodu z urzędu winno nastąpić jedynie wówczas, gdy taka potrzeba jest szczególnie uzasadniona lub oczywista, i to tylko pod warunkiem, że sąd ma wiedzę o istnieniu danego dowodu. Z prawem do dopuszczenia dowodu z urzędu nie wiąże się obowiązek poszukiwania dowodów przez sąd. Takie działanie sądu musiałoby zostać potraktowane jako naruszenie zasady równości stron. Ponadto skorzystanie z powyższej możliwości przez sąd powinno mieć miejsce tylko w sytuacjach wyjątkowych, wymagających ochrony interesu publicznego, także gdy istnieje

podejrzanie, że strony prowadzą proces fikcyjny lub zmierzają do obejścia prawa, a ponadto w razie rażącej nieporadności strony działającej bez profesjonalnego pełnomocnika, która mimo niezbędnych pouczeń uzyskanych na podstawie art. 5 k.p.c. nie jest w stanie przedstawić środków dowodowych w celu uzasadnienia swoich twierdzeń, sąd powinien dopuścić dowód z urzędu (zob. T. Wiśniewski: Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Artykuły 1–366, T. Wiśniewski (red.), Warszawa 2021, LEX).

Zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym uzupełniony w postępowaniu apelacyjnym o kolejne opinie biegłych, a także zeznania i twierdzenia samego ubezpieczonego wskazywały jednoznacznie, że istotną część czynności samoobsługowych i związanych z bieżącym funkcjonowaniem był on w stanie wykonywać samodzielnie, co wyklucza konieczność sprawowania nad nim stałej lub długotrwałej opieki przez osobę trzecią. Przy umiarkowanym stopniu niepełnosprawności osoba o naruszonej sprawności organizmu, wymaga czasowej lub częściowej pomocy innych osób w celu pełnienia ról społecznych, którą to pomoc ubezpieczony uzyskiwał.

Z tych względów nie można doszukać się wskazanej podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, niezależnie od sytuacji faktycznej, w jakiej znajduje się odwołujący i dozy współczucia jaką należy obdarzyć osobę dotkniętą określonym schorzeniem i ograniczeniami wynikającymi z tego tytułu.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu w postępowaniu kasacyjnym rozstrzygnięto stosownie do § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 68).

[SOP]

[ms]

